

Epilepsia – prvá pomoc

MUDr. Tomáš Veselovský

Definícia epilepsie

- ◆ Záchvat, ktorý je spôsobený abnormálnym elektrickým výbojom, ktorého šírenie v kôre mozgu nie je kontrolované procesmi útlmu, tento výboj sa často prirovnáva k búrke v prírode.
- ◆ Spojený s kŕčmi a bezvedomím

Príčiny epilepsie

- ◆ Úrazy hlavy
- ◆ Nádorové ochorenia
- ◆ Cukrovka
- ◆ Ochorenia pečene
- ◆ Ochorenia obličiek

Príčiny epilepsie

- ◆ Alkoholizmus
- ◆ Liekové a drogové návyky
- ◆ Abstinenčné príznaky
- ◆ Vysadenie liekov
- ◆ CMP v anamnéze
- ◆ Poruchy vodného a elektrolytového hospodárstva

Rozdelenie epilepsie

- ◆ Petit mal - malý epileptický záchvat
- ◆ Grand mal – veľký epileptický záchvat

Petit mal

- ◆ Čiastočná alebo úplná strata kontaktu s okolím
- ◆ Neprítomný pohľad
- ◆ Neodpovedá na otázky, alebo odpovedá neadekvátne – zle
- ◆ Opakuje určité slová, zvuky
- ◆ Otáča hlavu , alebo oči do strany
- ◆ Vykonáva automatické pohyby napr. upravuje si oblečenie, krúži ceruzkou po papieri, môže sa prechádzať, ale nepadne

Petit mal

- ◆ Zo správania je zrejmé , že nevie čo sa s ním v danú chvíľu deje
- ◆ Počas záchvatu by nemal byť fyzický obmedzovaný
- ◆ Nepomáha upokojuvanie, utišovanie, prehováranie
- ◆ Nie je možné takýmto spôsobom záchvat prerušiť - vo väčšine prípadov
- ◆ Postihnutý môže naopak negatívne zareagovať, napr. na svoju obranu

Petit mal- Prvá pomoc

- ◆ Ochrana postihnutého pred nechceným poranením
- ◆ Odstrániť z jeho blízkosti nebezpečné predmety (ostré, krehké predmety, nôž, sklo, žehličku)
- ◆ Nenechávať postihnutého osamote, počkať až do konca, do chvíle keď je opäť pri plnom vedomí a orientovaný
- ◆ Položiť jednoduchú otázku- spýtať sa na dátum, na jeho meno, približný čas

Grand mal - Príznaky

- ◆ Dramatické, nápadné, alarmujúce a na ľudí, ktorí záchvat epilepsie nikdy nevideli, pôsobia priam hrôzostrašne.
- ◆ U rôznych ľudí sú drobné odlišnosti, ale u toho istého človeka prebieha záchvat vždy takmer uniformne.

Grand mal - Fázy

1. Aura (predzvest') – zvukový, čuchový, chuťový alebo iný pocit, ktorý je zvyčajne objaví niekoľko sekúnd až minút pred záchvatom
2. Náhly vznik hlbokého bezvedomia s pádom na zem,
3. Tonicko-klonické kŕče svalstva - krátke napnutie všetkých svalov na trupe a oboch horných a dolných končatinách spojené s ich vystretím vystriedajú zášklby a mykanie všetkých končatín. Kŕče väčšinou netrvajú dlhšie než 3 minúty.

Faza tonica

Faza clonica

Grand mal - Fázy

4. Zrýchlené, úsilné a chrčivé dýchanie s modravým sfarbením koncových častí tela, s tvorbou peny (zo slín) na ústach,
5. Po skončení krčov sa postihnutý pomaly preberá z bezvedomia do stavu zmätenosti. Úplné zotavenie nastáva do 30 - 60 minút od začiatku záchvatu.
6. Záchvat spojený s mimovoľným odchodom moču a niekedy aj stolice,
7. Následkom pádu býva rana na hlave, odrenina tváre, niekedy sa postihnutý pohryzie do jazyka.

Epilepsia – Prvá pomoc

- ◆ Zachovajte pokoj a rozvahu
- ◆ Položte pacienta na bok, aby mu nezapadol jazyk a aby nevdýchol sliny. Ak je však polohovanie pacienta počas kŕčov príliš ťažké, nepoužívajte pri jeho ukladaní do optimálnej polohy násilie.
- ◆ Pod pacienta položte niečo mäkké a uvoľnite mu oblečenie - najmä okolo krku
- ◆ Odstráňte z dosahu všetky predmety, o ktoré by sa mohol zraniť. Pozor na radiátor, schody, ostré predmety, oheň, a pod.

Epilepsia – Prvá pomoc

- ◆ Pacientom nehýbte, ak to nie je bezpodmienečne nutné, nesnažte sa ho obmedzovať v pohybe, nedávajte mu nič do úst, ani sa nesnažte prichytiť mu jazyk
- ◆ Nesnažte sa dávať pacientovi nič na pitie ani na jedenie, kým sa nepreberie z bezvedomia
- ◆ Ak pacientovi v polohe na chrbte zapadne jazyk (napr. ak ho nedokážete obrátiť na bok), zakloňte mu hlavu a snažte sa predsunúť dolnú čeľusť

Čo nerobiť pri generalizovanom záchvate

- ◆ Najčastejším omylom je snaha vytiahnuť pacientovi jazyk - nerobte to! Je to nevhodné a rizikové pre pacienta aj pre vás.
- ◆ Pacienta sa nesnažte „prebrať“ akýmkoľvek spôsobom (potľapkávaním, trasením, vodou, pokusmi o rozdychanie ani nijako inak)
- ◆ Nikdy násilne nebráňte krčom, končatiny stiahnuté krčom sa nesnažte narovnávať či natáhovať.
- ◆ Čeluste „zaseknuté“ v krči nikdy násilne neotvárajte, a to ani vtedy, ak si pacient hryzie do jazyka a pri tom krváca.

Čo robiť po záchvate

- ◆ Odstráňte z úst možnú prekážku, napr. umelý chrup či potravu
- ◆ Pacientovi nebráňte v pohybe, napr. ak sa snaží postaviť
- ◆ Ak zistíte, že išlo o prvý záchvat, okamžite volajte rýchlu zdravotnú pomoc! Kým príde, snažte sa zistiť, či je pacient zranený, prípadne aj ďalšie informácie - o príbuzných, či užíva lieky, čo záchvatu predchádzalo, a pod.

Poznámky na záver

- ◆ Krčový stav pri epilepsii je jediné bezvedomie so zvýšeným napätím svalstva, takže sa pri epileptickom záchvate typu grand mal (veľký záchvat) netreba báť "zapadania jazyka", ani upchatia dýchacích ciest.
- ◆ Ranky na jazyku a perách netreba ošetrovať, zahoja sa veľmi rýchle.
- ◆ Nie každé náhle bezvedomie s krčami svalstva znamená epilepsiu. Každý by mal absolvovať neurologické a interné vyšetrenie, ktoré môže potvrdiť, alebo vyvrátiť podozrenie na epilepsiu.

Desatoro na záver

1. Zachovajte pokoj.
2. Nechajte postihnutého ležať, uvoľnite mu šaty okolo krku.
3. Nevytáhujte chorému jazyk počas epileptického záchvatu, ani mu nekladajte medzi zuby žiadne predmety (lyžica, vareška).
4. Odstráňte z blízkosti chorého akékoľvek prekážky a kontrolujte krče. Dávajte pozor, aby sa pacient nezranil.
5. Nepokúšajte sa záchvat zastaviť, ten skončí sám.

Desatoro na záver

6. Pri odznievaní záchvatu je potrebné pacienta otočiť nabok.
7. Hlavu postihnutého podložte pri záchvate mäkkým predmetom (kabát, sveter).
8. Zaistite stabilnú polohu chorého na boku, mierne mu skloňte hlavu, aby mu mohli z úst vytekať sliny, pena, hlien.
9. Pri hlbokom zapadnutí jazyka zakloňte chorému hlavu a palcami rúk ho pridvihnite. Tým dosiahnete priechodnosť dýchania.
10. Ak záchvat trvá viac ako 15 minút, je veľmi silný alebo sa opakuje, zavolajte záchrannú zdravotnú službu na čísle 155 alebo 112.

Odporúčanie

**Zostaňte s chorým až dovtedy, kým
nenadobudne plné vedomie alebo nebude
schopný postarať sa o seba sám.**